

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Ba-midbar

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9964

מז זכר-בן נטלו עמא מהצרות ושרן
במדברא דפארן :

פ פ פ

א ומליר יי עם-משה למימר :

ב שלח-לך גוברין ויאלק

ית-ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל

גברא חד גברא חד לשבטא דאבהרותיה

חשלהון כל רבא דבהון : ג ושלח יתהון

משה ממדברא דפארן ער-מימרא דני

כולהון גוברין רישי בני-ישראל אנון :

ד ואלין שמחהון לשבטא דראובן שמוע

בר-זכור : ה לשבטא דשמעון שפטברי

חורי : ו לשבטא דיהודה כלב בן-יפנה :

ז לשבטא דיששכר זגאל בן-יוסף :

ח לשבטא דאפרים הושע בן-נון :

ט לשבטא דבנימן פלטי בן-רפוא :

י לשבטא דזבולן נדיאל בן-סודי :

יא לשבטא דיוסף נדיאל בן-סודי :

יב לשבטא דרן עמיאל בן-

נמלי : יג לשבטא דאשר סתור בן-

מיכאל : יד לשבטא דנפתלי נחבי בן-

נפסי : טו לשבטא דגד נאואל בן-מכי :

טז אלין שמחה גובריא דשלח משה

לאלקא ית-ארעא וקרא משה להושע בן-

נון יהושע : יז ושלח יתהון משה לאלקא

ית-ארעא דכנען נאמר ל-יתן סקן ד-

במדברא

במדבר יב יג בהעלותך שלח לך
מדנים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא
נסע עד-האסף מדנים : טז ואחר נסעו העם
מחצרות ויתנו במדבר פארן :

קל"ו טה"ל ללא סימן ומפטין דני ושמחי בזכר כס"ב :

פ פ פ

א וידבר יהוה אל-משה לאמר :

ב שלח-לך אנשים ויתרו

את-ארץ כנען אשר-אני נתן לבני ישראל

איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו

כל גשיא בהם : ג וישלח אתם משה

ממדבר פארן על-פי יהוה כלם אנשים

ראשי בני-ישראל המה : ד ואלה שמותם

למטה ראובן שמוע בן-זכור : ה למטה

שמעון שפט בן-חורי : ו למטה יהודה

כלב בן-יפנה : ז למטה יששכר זגאל

בן-יוסף : ח למטה אפרים הושע בן-נון :

ט למטה בנימן פלטי בן-רפוא :

י למטה זבולן נדיאל בן-סודי :

יא למטה יוסף למטה מנשה נדי בן-סוסן :

יב למטה רן עמיאל בן-נמלי :

יג למטה אשר סתור בן-מיכאל :

יד למטה נפתלי נחבי בן-נפסי :

טו למטה גד נאואל בן-מכי :

טז אלה שמות האנשים אשר-שלח

משה לתור את-הארץ ויקרא משה להושע

בן-נון יהושע : יז וישלח אתם משה

לתור את-ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה

בנגב

אף על גב דאחסיפת מרים נביאתא למיטראתא אית ען
 אילפן סגי בפיסויבא ולינטורי מצוותא מצוה ועירא נעביד
 אינש קמפל עלה אגר סגי ובינו דקמת מרים נביאתא
 על גף נהרא בשעתא ועירא למידע מה הוי בסופא דמשה
 הנון בני ישראל שיהיו ריבון דהעיר סכום חמניא למינת
 בעניי יקרא ובירא לא זעי ולא נטלו מן אחריהו עד זמן
 דאימסיצת מרים נביאתא מצרעתה ומן קמר דאימסיצת
 מרים נביאתא מצרעתה קמר בן נטלו עמא מתצרות
 ושרון קמדררא דפארן :

מרים מקרא למשריתא שקעתו יומיו ועמא לא נטל עד
 זמן דאחסיפת מרים : טז אף על גב דאחסיפת מרים
 נביאתא למלקי בצורעתא בעלמא קרין אילפן סגי אית
 להו לעלמא דאחי לצדקיא ולנטרי פקדו אוביתא לפום
 דאחסיפת מרים נביאתא ושעתא ועירא למידע מה הוה
 בפיסויא דמשה כההיא זכותא הוון קר ישראל אשפין
 דבנו דהינון סכום חמניא למינת ובעניי יקרא ומשקנא
 ובירא לא וייעין ולא נטלו עד זמן דאימסיצת מרים
 נביאתא ומן קמר קרין נטלו עמא מתצרות ושרון
 קמדררא דפארן :

פ פ פ

א זמליל : עס משרה למימר : ב שלה לך גורבין חריפין ויאללון ית ארעא דכנען דאנא יהיב לכה
 ישראל גברא חד לשבטא דאבקהתי תשלחו מן קרם כל אמרכול דבחוון : ג ושבר יתהוה
 ושה ממדררא דפארן על פם מימרא בני בלהו גורבין חריפין דמתקנן רישא על בני ישראל הינון : ד ואלה
 שמקתא דתריסר גורביא קאלביא לשבטא דראובן ענד שמרע בר זכור : ח לשבטא דשמעון ענד שפט בר
 חורן : ו לשבטא דיהודה ענד וגוי : ז לשבטא דיששכר וגוי : ח לשבטא דאפרים ענד וגוי :
 ט לשבטא דבנימין וגוי : י לשבטא דבולן וגוי : יא לשבטא דיוסף וגוי : יב לשבטא דרן
 וגוי : יג לשבטא דאשר וגוי : יד לשבטא דנפתלי וגוי : טו לשבטא דגד וגוי : טז אלון שמתן
 גורביא דשרר משרה לצללא ית ארעא וקרי חמא משה ענוותגיתיה קרא משה להישע בר נון יהושע : יז ושבר

יהוון

דשיי

(ב) שלח לך אנשים - (במדבר דב) למעבדמכס פרשת מרגלום לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דכה שדורה בחיה
 ורעיס הללו ראו ולא לקמוסור : שלח לך - (במדבר רבה סוטה לך) לדעך דאמי איני מזה לך אס תרצה
 שלח לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א) נשלחה אנשים למיני כוה שאלמר - (שם) ותקרבון אלי כלכם וגו' ומשה נמלך כשכינה אמרתי
 אמרתי להם שהיא טובה שאלמר (שמות ג) אעלה אתכם מעמי מצרים וגו' מיהם שאלו מתן להם מקום לטעות כדכרי מרגלים למען לא
 ירשו : (ג) על פיה - כרשותו של עכ עליו : בלם אנשים - אלא אנשים שבמקרא לשון חשיבות וזאתה טעה כשרים היו :

רשב"ם

שלח לך (כ) כל נשיא בהם עיקר פשוטין - כל חלה שנים עשר אנשים תקח מאותם שבישראל שגשאל אותם לכם ללכת - שתכוון
 את העם מי האים שירצה ללכת לרגל את הארץ - ומאותם שיאמרו ללכת תקח ותבחר מהם שנים עשר ולפי שהאנשים
 גבורים שאלים יראים ורך לכם ראויים ללכת בארץ נכריה וגם להתחוק ולקחת מפרי הארץ לכן הולך להכריז ולא נקבס הקב"ה בשמות כהם
 שיעשה לנשיאים שנו את ישראל וכנשיאים שהגהיל את ישראל את הארץ כאלה מפעי - שאותם היו נקובי שמות : כל נשיא בהם - העם
 שתחת כל מוכיח פירושו - כל חלה הי"ב הנה יהא הנשים להתמכר ללכת - כמו כל שנה (ללכת) (ס"א תחת) רגליו :
 (טו) ויקרא משה להם קבון יהושע - (חלה) (ס"א ל"ג) כך פירושו הושע קן נון שאמרנו למעלה שבקראבן כתיב אביו הוא אלו
 שקרא

מבלל יופי

אבר ל"פ ענין הפסוק יתפרש כמו זרה לא ידענו מי
 הם אם הם גדולים או פחותים כשפירש לנו בסוף
 האי"ב בני ישראל המה ידענו כי הוצה לומר אנשים גדולים :
 (ג) (ראשי) - בכנוי הרבים ישוב החולם לקמן ולפי
 שהראש מבחד הנוף כנהו מוכר האנשים וקצינים :
 (ז) (עליוה) - תשרבות השירות ופירושו יגלו בודה
 אהה

שלח (ז) (זיהו) - (ב) בל נשיא בהם - מלת
 אחד מוסבת אחת
 עמה והט"ס בלאחד נשיא בהם :
 ולאקלים תגום כל רבא דכסון
 ואש כויתמר ען השמוט שהו
 במקום אשר כמובל יסלו :

בנגב ועליתם את ההר : יח וראיתם את
 הארץ מה הוא וארתי העם הישב עליה
 החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב : יט
 ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא
 אסרעה ומה הערים אשר הוא יושב בה הנה
 הבמחנים אם במבצרים : כ ומה הארץ
 השמנה הוא אסרזה הישבה עץ אסאין
 והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והמים
 ימי בכורי ענבים : כא ויעלו ויחרו את
 הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת :
 כב ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן
 ששי ותלמי ילדי הענק וחברון שבע שנים
 נבנתה לפני צען מצרים : כג ויבאו עד
 נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול
 ענבים אחד וישארו במוט בשנים ומן
 הרמנים ומן התאנים : כד למקום ההוא
 קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר

א

שני

מ

בדרומא ותסקון לטורא : יח ותחזון ית
 ארעא מה היא וירתי עמא דתיב עליה
 התקיף הוא אסר חלש הועיר הוא אסר סמוי
 יט ומה ארעא דהוא יתיב בה הטובה
 היא אסר בישא ומר קירנא דהוא יתיב
 בהין הבפצחין אסר בכרכין : כ ומה ארעא
 העתירא היא אסר מסכינא האית בה אילנין
 אסר יא ותתקפון ותקבון מאבא דארעא
 וימניא ימי בכורי ענבין : כא וסליקו
 ואלילו ירתי ארעא ממדברא דצין עד
 רחוב למשי חמת : כב וסליקו בדרומא
 ואתא עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי
 בני גבריא וחברון שבע שנין אתבניא תקדס
 טגס דמצרים : כג ואתו עד נחלא דאתכלא
 וקצו מתמן עגברתא ואתכל ענבין חד
 ונטלוהי באריקא בתרין ומן רמוניא ומן
 תאניא : כד לאתרא ההוא קרא נחלא

דאתכלא

כרתו

רשי"ה

ויקרא משה להושיע וגו' - כח שלל עליוהי וישיעך מעל מרגלים (במדרש רבה) : (יז) עלוזה כנאב - הוא היה הפסולת על
 ח"י סגן דוד התגייס מרחין את הפסולת תחלה ואח"כ מרחין את השטח : (יח) את הארץ כה היא : (כב"ר) יש ארץ מגדלת
 גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת חולסין ויש מעטת חולסין : החזק הוא הרפה - (כב"ר) סיון מסר להס חס ספיון
 וס"ח חוקים הם ספוימים על גבורת סולס בערים כנורות הם יושבין חלשים הם : (י"ט) הכמחנים - תרגומו הבמחין כרכין פלתי
 ופתוחין מחין חומה (ח) : הטובה היא - בעלימות ותבונות טובים וכריחים : (כא) הישבה עץ - חסיש בהם חוס כח
 שיון עליהם בזכותו : בכורי ענבים - ימים שהענבים מתבשלין ככפור : (כא) ממדבר צין עד רחוב לבא חמת - הלכו בגבול
 באורך וכרוחב כוון גם הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע חרם עד מקצוע אערס כמו שזיה משה עלוזה כנגס דרך גבול דרומית מזרחית עד
 חיס שהיה הוא גבול מערכי ונחש חזון והלכו כל גבול מערכי על שפת חיס עד לבת חיות שהוא חלל הר ההר במקצוע מערכית כמובית נח
 שממורס בגבולות הדרך שפירשת חלה חס"י : (כב) ויבא עד חברון - (סוטה לד) כללכדו (כ) הלך שם ונשתטח על קבר
 אחות שלח יהא ניסת לחברון להיות בעל חס וכן הוא חזון (דברים א) ולוחתן את הדרך אשר דרך כה וכתיב (שופטים א) ויתן
 לכלל את חברון : שבע שנים נבנתה - (סוטה לד) חס"י שניה חס את חברון לכנען כנו הקטן קודם שיבנה את צוען למגרים כ
 הגדול חלה בבית חזקיה בכל טוב על אחד משניה כנעין ובה להודיעך שכהה של ארץ ישראל שחין לך טרשין בדרך ישראל יותר מחבר
 לפיכך הקצו לקברות מתים ואין לך מעולה בכל הארצות כמגרים שנחמר (בראשית יא) כגן ה' ארץ מגרים ונותן היא המעולה שחבר
 מגרים ששם מושב הולכים שנחמר (ישעיה ל) כיהיו כנעין שרינויהיה חברון טובה מונה שכעה חלקים : (כג) זמורה - סוג
 גפן והאכול של ענבים תלו בה : וישארו בכוש בשנים - עמשה שנחמר וישלכו בכוש חיי יודע שהיא בשנים מה ת"ל בשנים (סוטה
 לד) כשני נוטות היא כיצד שניה כטלו אשכול אחד כטל תחנה ואחד ריוון והושע וכלל לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להניח דכה כת כוונת
 שפירש משנה כך ענה וזונה וחס חסן אתה לידע כמה משאו אחד מהם לא ולמד מאכנים שהקימו כנגל (יהושע ד) הרומו להסח

חטן

יתהון משה לאלל ית ארעה דקגעו ואמר להון סקר בהדיו אטרא גרומא ותסקון לטורא : יח ותחמון ית ארעה מה היא ונת עמא דיתבי עלה ותקוף הוא אין חלש הוצער הוא אין סגי : יט וקמ ארעה דהוא יתיב בה

ירושלמי

וקמ ארעה בשמיניו אינו פירין אז עץו :

כ ומה שבה ארעה השמיניו אינו פרייה אין פתרון האיר בה אילניו דמיכל אין לא ומעברו חקתא וחסרון מאיפא דארעה וימיא די אולר בעשרו והשעה ליקחא דסין יומי דמן בכורי ענביו : כא ופליקו ואלילו ית ארעה מן מדברא דציו עד פלעיות מעלך לאנטרוכיא :

ירושלמי

ובאתו על נחל סגילה וקטעו מתמן עובדא רביה סגיל דעניביו חד ופגעו יתיה בקופרה ביגי מרין וקברין וכוון אז רמוצא ומן היניא :

נטף

באר רחובות דקדוקי רש"י

(א) דהא כולאוי אפשר לפרש מלת הכותמים וענין ייפה ושיירה ויהיה משמעו כי משה אום לראות אום וישבי הארץ הולכי שירות הן תקעה ומה פסקותא לן בזה לכן קאמר רש"י כתרנושו הכותמים והיינו כרכין הפתוחין מאין חומה ורנה לומר מלת הכותמים הוא שם מושאל וכמו דשייכא ויתכן לדבר על שייכה בעבור דהין להס חומה סביבותיהם כן שייך ויתכן גם לדבר לשון מחנה על יושבי פרוות מאין חומה : (ב) ודהו למכתב ויכולו ציו ויולאפוס בסוף ויהיו סיען לרכיסי ויכולו (ויאזין גקומן) משום דהו רביס אלא כתיב ויכולו לשון יסוד (ער איו גקומן) שמשמיה כלב כדנר וכולי :

רשב"ם

שקרא משה כשנעשה נשירתו והמקידו על כיתו שכן היה וינהגם כמו ויקרא פרעה שם יוסף לפנת פענח . ויקרא לדניאל כלשנר דהוא שמייה בלשנר כשם אלהיו : (יח) ורואיתם את הארץ מה היא . אם היא כותמתה ארץ יערים או חלקה או ארץ (מטועת) ס"ח מטועת) ולמה כי לפרימה שתרואו את הארץ תכינולו כלי מלחמה לכתת את היערים ולהכין בליכת טיילותיכם כי בטומים היו שה' יתן להם את ארץ כענין אף לא בלאטורח כי אם בענין ערכי המלחמה : המוק הוא . כל זה הסודיע באיזה ענין יערכו אתם מלחמה : (יט) ומה הארץ אשר הוא יושב בו ומה הארץ אשר אמרנו למעלה נודבר בארץ שהיא כותמת המלכות שאין שם יושב ועתה נודבר בארץ אשר הם יושבים בה הטובה היא אם רעה . אם מלאה תבואות הרבה וימלאו בה כל טוב למלחמותם ולא יערכו להקדים להם לזה כל כך לגנת מלחמה נוקד' : הכותמים . וישבים . או בערו הנוכר . כל זה לדעת אם נרכיסי לעשות דייק וסוללות לכבוש את הערים : (כ) השמנה היא וכו' . להודיע לישראל זימלאוהו ונת חלב וכש כמו שהבטיחם הקב"ה : והתחזקתם . כאנשים נבורים לקחת ולאתגורו מפני איום : והגמים ימי בכורי ענבים . זה מניד הכתוב מפני אשכל של ענבים שנטלו : (כב) ויכא עד חכרון . הגדה נראית פשט שעל כלב אחר הכתוב שנאמר ולו אתן את הארץ אשר דרך בה והביאותיו אל הארץ אשר באשמה וזרעו יורשנה לפיכך ויכא עד חכרון . הוא כלב ונשתטח על קבורת

מכלל יופי

המקום היו בונים כאקום אחר לזמנה מן הראשון כמשיבות ולא נכנתה חכרון קודם זוען מנרים אלא מפני היותה טובה מונה . ויש אומרים שהטעם שבנחה ארבע לכניו שבע שנים לפני הכנות זוען מנרים שהיתה קדמונית להגוד הפלגת חיי האנשים האלה כי כאשר היו מופלגים בקומתם כן ימייהם ארוכים מכל האדם כי להם נכנתה חכרון לפני זוען מנרים זנקפלו בה כמה דורות עד היום שהוא זכום הודיע גם כן שבה דקדוקים היות חכרון קדמונית מאד עדיין עושה פירות שמיים ונדלם ס כאשר הגיד באשכול וכל שכן הארץ המדסה שהיא יותר שמנה :

(כג) (במוט) - כך עין : (כד) (כ) (כא) (י) (י)

בדתו משם בני ישראל : כה וישבו מתור
 ב הארץ מקץ ארבעים יום : כו וילכו ויבאו
 אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני
 ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם
 דבר ואת כל העדה ויראו את פני הארץ :
 כז ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ
 5 אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וה
 פריה : כח אפס כי עז העם הישב בארץ
 והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק
 וראינו שם : כט עמלק יושב בארץ הנגב
 והחתי והיבוי והאמרי יושב בהר והקנעני
 יושב על העם ועל יד הירדן : ל והם
 חלב את העם ואר משה ויאמר עלה
 געלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה :
 ו לא והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא
 נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו :
 לב ויצאו דברת הארץ אשר תרו אתה
 אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו
 בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל
 העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות :
 לג ושם ראינו את הנפילים בני ענק
 מז

ב

ה

דאתכלא על עיסק אתכלא דקצו מתמן בני
 ישראל : כה ותבו מלאללא ותארעא
 מסוף ארבעין יומין : כו ואזלו ואתו לות
 משה ולות אהרן ולות כל כנשתא דבני
 ישראל למדברא דפארן לרקם ואתיבו
 יתהון פתנמא וית כל כנשתא ואחזיאונן
 ותאבא דארעא : כז ואשפתעו או ליה
 ואמרו אתינא לארעא דשלחתנא ואף עבדא
 חלב ודבש היא ודין אבה : כח לחור
 ארי סקיף עמא דיתבי בארעא וקרניא
 כריכן כבדקן לחנא ואף בני נפריא חוניה
 חמן : כט עמלקאה יתיב בארע דרוקא
 והתאה ויבוסאה ואמוראה יתיב בטורא
 וכנענאה יתיב על ימא ועל כיה ירדנא :
 ל ואצית כלב יתעמא למשרה ואמו
 מיסק ניסק ונירת יתה ארי מיכל ניכור
 לה : לא ונבריא דסליקו עמיה אמרו לא
 ניכול למיסק לות עמא ארי סקיף דהיא
 מננא : לב ואפיקו שום ביש על ארעא
 דאלילו יתה לות בני ישראל למימר ארעא
 דעברנא בה לאללא יתה ארעא מקטנא
 יתבהא היא וכל עמא דחוניה בניה אנשו
 מז

דמשחן : לג ותמן חוניה ותגבריא בני ענק מן גבריא ודעניא בעיני נפשנא
 כקמצין

דשי

אלכן אחד מן הירדן על שמו והקומה בגלגל ושקלוס רבותינו מסקל כל אחד ארבעים סאה ותמיד טובל דמידלי לביש על כתפיה חיכו אללא על
 משהו כנשאו שמסיעין אותנו להרים : (כה) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום . והלא ארכע מחות כרסה על ארכע מחות פרק
 כיה ומהלך אדם כינוני עשרה פרסאות ליום הרי מהלך ארבעים יום מן המזרח למערב והם הלכו ארכה ורחכה אללא גבלי למני הקב"ה שינו
 עליהם יום לשנה קמר למניהם את הדרך : (כו) וילכו ויבאו . (סוטה לה) מהו וילכו להקיש הליכתן לביאתן מהביאתן כעלה רש
 אף הליכתן כעלה רעה : וישבו אזהם דכד . את משה ואת אהרן : (כז) זבת חלב ודבש היא . (במדבר רבה) כלזה
 סקר סאין חומרים בוקלת חמת כתחלתן חין עתקיים כסומו : (כח) כצורות . לזון חזק ותרומנו כריכן לשון כירכיות עגול
 ובלשן ארשי כרין עגול : (כט) עמלק ושבוגו . לפי שנטו כעמלק כנר הוכירוהו מדגלים כדי ליראם : על יד הירדן . יד כמשת
 אצר

נגיף מניה פתחלא : כח ותבר מלאללא ית ארעא ברמניא יומן ברהא דאב מסוף ארבעין יומן :
 כו ואזלו ואתו לזר משה ולזר אחרו ולזר כל פנשמה דישאל למדברא דפארן לרבם ואתיבו להון פתמא
 ולזר כל בנישמה ותמאונון ית איבא דארעא : כו ואשתיעו ליה ואמרו אהאנא לארעא דשדרתנא וארף עבדא
 תלב דבגש היא ורין איבה : כח להוד ארום תקף עבא דתיב בארעא וקרומא דריבין סנין בקרבו למדא וארף
 סרקיני בעק גיבא חמינא פסון : כט עמלקאי יתבין בארע דרוכא ותימאי ריבוסאי ואמוראי יתבין בטורא
 רבנינאי יתבין על יבא ועל תחום יורבנא : ל ושתק בלב ית עבא ואצמינן לזר משה ואמר מיסק גיסק
 ומבת יתא ארום מיבל גיכול לה : לא ונורבא דפליקו עמיה אמרו לא גיכול למיסק לזר עבא ארום תקף
 היא מנא : לב ואשקו טיב ביש על ארעא דאליה יתה לזר בני ישראל למימר ארעא דעברנו בה לאללא
 יתה ארעא מקטלא יתקהא היא במרעין וכל עבא דגיה גבוא כרי מיבל בישין : לג ותמו חמינא ית גבוא

בגי

רשי

אלל הירדן ולא תוכלו לעבור : (ל) ויהם בלב . השתיק את כלם (ג) : אל משה . (במדבר רבה) לשמוע מהסידר
 במשה נזח ואמר וכי וכלכד עשה לנו בן עמרם השמוע היה סכור סכא לספר בגנותו ומתן שהיה כלכם על משה בסכיל דברי המרגלים שתק
 כלם לשמוע גנותו אמר והלא קרע לנו את היס והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו : עלה בעלה . אפילו בשמים זכח אומר עשו
 סולמות ועלו שם כללית ככל דבריו : ויהם . לשון שתיקה . וכן (זכריה ב') הם כלבשר (עמוס ו') הם כי לא להזכיר כן
 דרך בני אדם הרונה לשתק אנשים אומר ט"ט (ס"א הם) : (לא) חזק הוא מכונן . (במדבר ד') כביכול כלמי מעלה אמרו (ד) :
 אובלת יושביה . ככל מקום שעברנו מלאנום קוצרי מתים והקב"ה עשה לעוהה כדי לטרדם כאשלות ולא יתנו לב לאלו :
 אנשי מרות . גדולים ונכונים ונרין לתת להם מזה כגון גלית (שמואל ב') גבהוש אמות וורת וכן (ירמיה טו) איש
 מדון איש מדה : (לג) הגפילים . ענקים מכני שמחוי ועוהל שנפמן השמים בימי דור אמו (יזמא סז) : וכן תיינו בעיניהם -
 שמענו אמורים זה לזה גמלים (רא"ס ונב"א חכמים) יש בכרמים כאנשים (בוטה לה) : ענק . שמעניקים סמה בקומתן :
 לו

באר רחובות דקדוקי רשי

(ג) הדרך לרש"י לפרש כן כי הובא דלא תימא דנות ויבס הוא עיניו גריו והסתה (כל"א ריינין) דלא יתכן כאן :
 (ד) גרסינן בסוטה דף ל"ה אחר רבי הניחא כר פפא דבר גדול דבריו מרגלים כחותה שעה כי חזק הוא בקצרו אל תקרי במנו אלל
 במנו כביכול כלפי מעלה אחרו אפילו בעל בית אין יכול להוציא כליו משם עד כאן לשון הגמרא *
 והנה שמועתי מן רבים מתחשבים למדקדקים דומפשי אל תקרי בקצרו כחלפוס אלל חקנו כחולס וזה גס אף שאין בגמרא שום נקודה
 ראיתי נוסחאות חדשים מקרוב כאו שנקדו תוך הגמרא כזה אל תקרי מכניגו כחולס וזה הוא שקר גמור דלא מלינו
 בשום מקום בקצרו כחולס וכי לא ראו בענין המרגלים ואעשה אותן לגוי גדול ועמוס ומנו כחלפוס כתיב ואף ע"כ הוא משמש לנסתר
 במנו : וגם לא פקדו ורלו עיניהם דבריו רש"י בסוטה כד"ה אל תקרי לא גרם ליה שאין הפרש קרויה כן במנו הנאמר על יתד
 מגדברים

רשב"ם

קבורת אבות ונתפלל מינלל מעצת מרגלים . וחזינו ביהושע שמתן לכלב את חסדו בדכתיב זאת שדה העיר ואת חצירה תמו לכלב בן יפוסה
 באחיותו . ומכל מקום לפי עיקר פשוטו ויבא כל אחד ואחד עד חסרון שרי אמרו וגם בני כענקים ראינו שם בחסרון . וכתיב ושם
 דחינו את הנפילים בני ענק : לפי פשוטו מכנתה לפי אונן . וגם כן חשבה יותר עיר הישנה מן העיר החדשה .
 שהיו ישראל מכירים חשיבותה של צוען הוצרך לומר כי ערו ישראל חשבוים יותר וגם מתוך יושנה היו בה ענקים שהם מדורות הראשונים :
 (ב) ויהם . שיתקם בחמותו : (לג) מן הנפילים . הראשונים כדכתיב "בנראשית הנפילים היו כהרץ" . בימים ההם :
 כפגמים הנמוך נראה לגבוה נמוך דכה כמגבים שהם נמוכים מאד . וזה מוכיח הישע על חסון הארץ . וישעיהו כמגבים :
 (ט) סר

מכלל יופי

(כח) (אפס) . בא (כד) למקום ההוא קרא .
 במקום בררתי : הקורא וכן
 (ל) (נוריס) . פועל : ויגד ליעקב המגיד רובים ככה :
 דחבר הנוסף
 העובר בלומר, השריק העם שישמעו אל משה

ומדברים

מִן־הַנְּפִלִים וְהָיָה בְּעֵינֵינוּ כְּחַנְבִּים וְכֵן הָיִינוּ
 בְּעֵינֵיהֶם : א וַתִּשָּׂא כָל־הַעֲדָה בִּיתְנוּ אֶת־
 קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלִילָה הַהִוא : ב וַיִּלְנוּ
 עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
 אֱלֹהִים כָּל־הַעֲדָה לֹד־מִתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 או במדבר הוּהוּ לוֹ מִתְנוּ : ג וְלִמָּחָה יִהְיֶה
 מִבֵּיא אֲרָצוֹ אֶל־הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֶב
 נַשְׁיָנוּ וְנִשְׁפָּנוּ יִהְיוּ לְבָנֵי הַלְוָיָה מִזֶּבֶע לָנוּ שׁוֹב
 מִצְרַיִמָּה : ד וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו נַחֲמֵה
 רָאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרַיִמָּה : ה וַיַּפֵּל מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהַל עֲדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : ו וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נֹון וְכָלֵב בֶּן־יִפְתָּה
 מִן־הַחֲתָוִים אֶת־הָאֶרֶץ קִרְעוּ בְגָדֵיהֶם :
 ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 הָאֶרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָהּ טוֹבָה
 שְׁלִישִׁי הָאֶרֶץ מְאֹד מְאֹד : ח אִם־תִּפְּצוּ בְּנֵי יִהוָה
 וְהָבִיאוּ אֲתָנוּ אֶל־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ
 אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זֹבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ : ט אַךְ
 בִּיהוָה אֵל־תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֵל־תִּירְאוּ אֶת־
 עַם הָאֶרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלִיֵּהֶם
 וַיְהוּהוּ אֲתָנוּ אֵל־תִּירָאִים : י וַיֹּאמְרוּ כָל־
 הַעֲדָה לְרִמּוֹס אֲתָם בְּאָבְנִים וּכְבוֹד יִהְיֶה
 נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : פ
 יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנֹכִי וְנִאֲצַנִּי
 הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנֹכִי לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל־
 הַאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ : יב אֲכַנּוּ
 כִּדְבַר וְאֹדִישׁנוּ וְנִאֲעֲשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־נְדוּד־
 וְעֶצְמוֹס

יד

ג

שלישי

ד

כְּקִמְצִין וְכֵן הוֹרָא בְּעֵינֵיהוֹן : א וְאֹרִימַת
 כָּל־כְּנֻשָׁתָא וַיִּקְבּוּ יַת־קַהֲלוֹן וּבְכוּ עָמָה
 כְּלִילָא הַהוּא : י ב וְאַתְרַעְמוּ עַל־מֹשֶׁה
 וְעַל־אַהֲרֹן כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ לְדָוִן
 כָּל־כְּנֻשָׁתָא לְוַי־דְּמַתְנָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 או בְּמִדְבַר הַדִּין לְוַי־דְּמַתְנָא : ג וְלִמָּחָה
 יִי מַעֲיִל יִתְנָא לְאֶרֶץ הַדָּא לְמִיפֵל בְּחָרֶב
 נַשְׁנָא וְנִשְׁפָּלָנָא יִהְיוּ לְבִיזָא הַלָּא טַב לָנוּ
 דִּינִתּוּב לְמִצְרַיִם : ד וְאָמְרוּ נָבַר לְאַחֵוּתִי
 נַמְנִי רִישָׁא וְנִתּוּב לְמִצְרַיִם : ה וְנַפֵּל מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־אַפִּיֵהוֹן קָדָם כָּל־קַהֲל כְּנֻשָׁתָא
 דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ו וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נֹון וְכָלֵב בֶּן־
 יִפְתָּה מִן־מַאֲלֵלֵי יַת־אֶרֶץ עָמָה לְבוֹשֵׁי־הוֹן :
 ז וְאָמְרוּ לְכָל־כְּנֻשָׁתָא דְּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לְמִימְרֵי אֶרֶץ דְּעָבְרָנָא כִּהּ לֹא־לָא יִתָּה טָבָא
 אֶרֶץ לְחָדָא לְחָדָא : ח אִם־תִּפְּצוּ בְּנֵי
 קַדְשֵׁי וַיַּעַל יִתְנָא לְאֶרֶץ הַדָּא וְנִתְּנָה
 לָנוּ אֶרֶץ דְּהוּא עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ :
 ט בְּרַם בְּמִימְרֵי־דְּנֵי לֹא־תִמְרְדוּן וְאַתּוּן
 לֹא־תִדְחַלּוּן מִן־עָמָה דְּאֶרֶץ אַרִי בִּידְנָא
 מִסִּירִין אַנּוּן עָדָא תּוֹקֶפְהוֹן מִנְהוֹן וּמִימְרֵא
 דְּנֵי בְּסַעֲדָנָא לֹא־תִדְחַלּוּן מִנְהוֹן : י וְאָמְרוּ
 כָּל־כְּנֻשָׁתָא לְמִרְגָּם יִתְהוֹן בְּאַבְנֵיָא וּקְרָא
 דְּנֵי אֲתִנְלִי בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 יא וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עַד־אֵימַתִּי יִהְיוּן
 מְרַגְזִין קְדָמִי עָמָה הַדִּין וְעַד־אֵימַתִּי לֹא־
 יְהִימְנוּן בְּמִימְרֵי־בְּכָל אֲתִיָּא דְּעַבְדִּית בִּינֵי־הוֹן :
 יב אִמְחִינּוּן בְּמוֹתָא וְאַשְׁצִינּוּן וְאַעֲבִיד
 יתך